יג: ביצה פרק ראשון ביצה

כשם שתרומה גדולה ניטלת וכו'. ואם תאמר מה צריך למילף תרומת מעשר מתרומה גדולה דניטלת במחשבה תיפוק ליה דכהדיא כתיב בה ונחשב דקאי אתרומת מעשר וכו' ופ"ה דלאו דוקא נקט מחשבה אלא אומד דוקא נקט ועי"ל מי לאו דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה לא הימי אומר דתרומת מעשר ניטלת במחשבה דאי משום קרא דונחשב דכתיב גבי מעשר מוקמינן לה בתרומה גדולה דה"ק בירושלמי כל התורה למדה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר דמלמדה ואינה למדה דאם תאמר ממנו דכתיב גבי תרומת מעשר דמיניה נפקא מוקף דדרשינן ממנו מן המעמר לו ומוקמינן לה בתרומה גדולה דבעינן מוקף אבל בתרומת מעשר מדאוריתא לא בעינן מוקף אלמא גבי ממנו דכתיב במעשר מוקמינן ליה בתרומה גדולה והכא נמי ונחשב נימא כדפרישית: **ומה** ראית האי אדגן והאי לא אדגן. ותימה היכי אסיק אדעתיה דמקשה לומר אפכא דבשבלין יהא חייב והקדימן בכרי יהא פטור אם הוא חייב בשבלים כ"ש בכרי שכל מה שאמרי כן יהא חייב ואומר הרר"י דה"ק מה לאיש לחייב מכל לדדין הקדימו בכרי ופטור בשבלין אימא דבין חיוב ובין פטור בהקדימו בכרי פטור קודם לחייב פני הבית ותיוב לאחר לחייב פני הבית ומשני האי אדגן פירוש בהקדימו בכרי וא"כ דין הוא שיהא חייב מכל לד:

ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב. פרש"י ואם קלף מתוך השבלין ותימה היכי מקלפא לרב דיתהו כסי כסי האמר לעיל דמולל מלילות מערב שבת וכו' ומשמע הא בשבת אסור ויש לומר דהתם מיירי לתלוש מן השבלים שהוא מפרק וחזו תולדה דדש שהוא אב מלאכה והכא מיירי בשבכר נתלשו מע"ש מן השבלין אבל עוד הן בקליפתן החיצונה ולכך שרי ומה שפרש"י הכא דאם קלף ונתן לתוך ידו חייב מפני שהוא קבע לא נהירא דבאמור משמע שהטעם מפני שהוא גמר מלאכה הואיל והוא קולף הרבה ביחד דהיינו דגונו:

ביצד מולל. פי' ביו"ט ובשבת אסור למלול וכיצד מנפח ר"ל בשבת דביו"ט שרי אף בקטן ובתמחוי: **כיצד מנפח** וקאמר בין קשרי אצבעותיו. ותימה לעיל אמר המולל מלילות מע"ש למחר מנפח מיד ליד כו' אבל לא בקטן וכו' ויש לומר לעיל הוי פירוש בין קשרי אצבעותיו וקטן ותמחוי דנקט משום ר"ע נקט ליה: בית

אלא מן הגורן ומן היקב. שנגמר כולה[ב] דכתיב דגן תירוש ויצהר (במדבר יח): **מחשב הא מדידה כתי.** בשלמא אי ביטלת מוקמת לה ובתרומה גדולה איכא למימר מחשב דניטלת באומד שתרומה גדולה לא נתנה בה התורה שיעור דכתיב לאשת דגן (דברים יח) ורבנן הוא דאמרי שיעור עין יפה וביצוות ועבה[ג] הלכך באומד סני דאי נמי לא יהיב כשיעור חטה אחת פוטרת כל הכרי אבל גבי לוי מעשר מן המעשר כתיב (במדבר יח) ולריך למדוד: **אבא אלעזר בן גימל** גרסי': **ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות** הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם[א] שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה גופא א"ר אבהו א"ר שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם מעשר: [ב]אמר ר"ש בן לקיש [ג]מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנא' [ד]והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר [ה]א"ל רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי אמר ליה עליך אמר קרא [ו]מכל [ז](מעשרותיכם) תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי אדגן והאי לא אדגן: [ח]הגן התם [ט]המקלף שעורין מקלף אחת אחת ואוכל ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב אמר רבי אלעזר וכן לשבת איני והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי ור' חייא מקלפא ליה דביתהו כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא אתמר [י]המולל מלילות של חטים מנפח על יד על יד [יא]ואוכל ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב אמר רבי אלעזר [יב]וכן לשבת מתקיף לה רבי אבא בר ממל ורישא למעשר אין לשבת לא ומי איכא מידי דלענין שבת לא הוי גמר מלאכה ולמעשר הוי גמר מלאכה מתקיף לה רב ששת בריה דרב אידי ולא והא גרנן למעשר דתנן [יג]איזהו גרנן למעשר הקשואין והדלועין משיפקסו ושלא פקסו משיעמיד ערמה ותנן נמי גבי בצלים [יד]משיעמיד ערמה ואילו גבי [טו]שבת העמדת ערמה פטור אלא מאי אית לך למימר [טז]מלאכת מחשבת אסרה תורה הכא נמי מלאכת מחשבת אסרה תורה: כיצד מולל אביי משמיה דרב יוסף אמר חדא אחדא ורב אויא משמיה דרב יוסף אמר חדא אתרתי רבא אמר 'כיון דמשני אפילו חדא אבולהו נמי כיצד מנפח אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מנפח מקשרי

מעשר: **לחוך חיקו.** בשולי בגדיו שקורין פאנ"ץ: **והרי גרנו של מעשר.** כלומר הרבה מלאכות שאמרו שהן קובעות גורן למעשר לאסרו באכילת עראי ומותרות בשבת: **איזהו גרנן למעשר.** לעיל מינה איירי בפירות וקאמר איימתי גמר מלאכתן ליקבע למעשר: **משיפקסו.** משגיעל פקס שלהן והוא כמין פרח בראשו כמו שיש בתפוחים ונופל מאליו כשמתיבש: **ושלא פקסו משיעמיד ערמה.** כלומר ואם עד שלא פקסו העמיד ערמה מהן כמין כרי הוקבעו. אלמא העמדת ערמה הוא גמר מלאכה למעשר ולענין שבת משכיח בצלים ליבשו אין העמדת ערמה מלאכה: **אלא מאי איש לך למימר.** אע"ג דלמעשר הוא מלאכה לשבת (ה) מלאכת מחשבת שהיא מלאכת אומנות אסרה תורה שנסמכה פרשת שבת למלאכת המשכן בויקהל והתם מלאכת מחשבת כתיב: **כיצד מולל.** כיום טוב דאמרן לעיל (ו) מוללין מלילות והא דאי שיעור בעי מעוכדא דמול: **חדא אחדא.** כין גודל לאצבע: **חדא אסרתי.** כין גודל לאצבע (ז) למחר מנפח מיד ליד בשבת: מקשרי

אלא מן הגורן ומן היקב כך תרומת מעשר אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב מחשב הא מדידה בעי הא מני אבא אלעזר בן גימל היא דתניא [ו]אבא אלעזר בן גימל אומר [ז]ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם [א]שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה גופא א"ר אבהו א"ר שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם מעשר: [ב]אמר ר"ש בן לקיש [ג]מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנא' [ד]והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר [ה]א"ל רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי אמר ליה עליך אמר קרא [ו]מכל [ז](מעשרותיכם) תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי אדגן והאי לא אדגן: [ח]הגן התם [ט]המקלף שעורין מקלף אחת אחת ואוכל ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב אמר רבי אלעזר וכן לשבת איני והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי ור' חייא מקלפא ליה דביתהו כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא אתמר [י]המולל מלילות של חטים מנפח על יד על יד [יא]ואוכל ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב אמר רבי אלעזר [יב]וכן לשבת מתקיף לה רבי אבא בר ממל ורישא למעשר אין לשבת לא ומי איכא מידי דלענין שבת לא הוי גמר מלאכה ולמעשר הוי גמר מלאכה מתקיף לה רב ששת בריה דרב אידי ולא והא גרנן למעשר דתנן [יג]איזהו גרנן למעשר הקשואין והדלועין משיפקסו ושלא פקסו משיעמיד ערמה ותנן נמי גבי בצלים [יד]משיעמיד ערמה ואילו גבי [טו]שבת העמדת ערמה פטור אלא מאי אית לך למימר [טז]מלאכת מחשבת אסרה תורה הכא נמי מלאכת מחשבת אסרה תורה: כיצד מולל אביי משמיה דרב יוסף אמר חדא אחדא ורב אויא משמיה דרב יוסף אמר חדא אתרתי רבא אמר 'כיון דמשני אפילו חדא אבולהו נמי כיצד מנפח אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מנפח מקשרי

אלא מן הגורן ומן היקב כך תרומת מעשר אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב מחשב הא מדידה בעי הא מני אבא אלעזר בן גימל היא דתניא [ו]אבא אלעזר בן גימל אומר [ז]ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם [א]שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה גופא א"ר אבהו א"ר שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשר מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם מעשר: [ב]אמר ר"ש בן לקיש [ג]מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה שנא' [ד]והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר [ה]א"ל רב פפא לאביי אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי אמר ליה עליך אמר קרא [ו]מכל [ז](מעשרותיכם) תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי אדגן והאי לא אדגן: [ח]הגן התם [ט]המקלף שעורין מקלף אחת אחת ואוכל ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב אמר רבי אלעזר וכן לשבת איני והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי ור' חייא מקלפא ליה דביתהו כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא אתמר [י]המולל מלילות של חטים מנפח על יד על יד [יא]ואוכל ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב אמר רבי אלעזר [יב]וכן לשבת מתקיף לה רבי אבא בר ממל ורישא למעשר אין לשבת לא ומי איכא מידי דלענין שבת לא הוי גמר מלאכה ולמעשר הוי גמר מלאכה מתקיף לה רב ששת בריה דרב אידי ולא והא גרנן למעשר דתנן [יג]איזהו גרנן למעשר הקשואין והדלועין משיפקסו ושלא פקסו משיעמיד ערמה ותנן נמי גבי בצלים [יד]משיעמיד ערמה ואילו גבי [טו]שבת העמדת ערמה פטור אלא מאי אית לך למימר [טז]מלאכת מחשבת אסרה תורה הכא נמי מלאכת מחשבת אסרה תורה: כיצד מולל אביי משמיה דרב יוסף אמר חדא אחדא ורב אויא משמיה דרב יוסף אמר חדא אתרתי רבא אמר 'כיון דמשני אפילו חדא אבולהו נמי כיצד מנפח אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מנפח מקשרי

עין משפט נר מצוה

קז א מיי' פ"ג מהלכות תרומות הל' ד:
קח ב מיי' שם הלכה יג טור רי"ד סי' שלא:
קט ג ד מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה יט טוש"ע יו"ד סי' שלא סעיף סז:
קי ה מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה ח טוש"ע א"ח סי' שיט סעיף ו:
קיא ו מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה ח:
קיב ז מיי' שם הלכה יב: ח מיי' פ"ח מהלכות שבת הלכה י ופיין כ"מן:
קיג ט מיי' פ"א מהל' שבת הלכה (ח) (טו):
קיד י מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה יז טוש"ע א"ח סי' שיט סעיף י:

תורה אור השלם

1. ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב:
במדבר יח כז
2. ואל הלוים תדבר ואמרת אלהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם ותרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר:
במדבר יח כו
3. מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת ה' מכל חלבו את מקדשו ממנו:
במדבר יח כט

לעזי רש"י

אאנ"ץ. כפל בד, כנף מעיל.

רבינו חננאל

נונחן לכהן תרומת מעשר, כאבא אלעזר בן גמיל, דתני ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר, מה תרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה, דכתיב ונחשב לכם, אלומר אפילו בלא מדידה אלא במחשבה כלבד דיי, כך תרומת מעשר. אמר יי"ל אם נתן ישראל ללוי מעשר ראשון שלו שבלין קודם שיפריש תרומה גדולה, שהיא עין תרומה גדולה, שהיא בעונות אחד מחמשים, אין חייב בן לוי לתת לכהן אלא תרומת מעשר בלבד, כאשר פירשנו אחד מ', אבל תרומה גדולה שהיא אחד מחמשים שנור עליה, פ"ש מעשר בן המעשר חייבה תורה לבן לוי ולא תרומה גדולה תרומת מעשר. ואקשינן אי הכי למה אם הקדימו שבלין בלבד הוא פטור, אפילו הקדים מעשר של לוי על התרומה בכרי הייה הלוי פטור מתרומה גדולה. **ואסיקנא** האי בכרי אדגן ונתחייב, בנתינתו לבן לוי לא פקע זיבב תרומה מיניה, לפיכך חייב לוי לתת לכהן אפילו תרומה גדולה, אלא שבלין דלא אדגן ולא נתחייב פטור מתרומה גדולה. הגן התם במעשרות פרק ד' המקלף שעורים מקלף אחת אחת על יד ואוכל, ואם קילף ונתן לתוך ידו חייב, ר"א אלעזר וכן לשבת. איני והא רב ור' חייא מקלפי להו דביתהו כסי [כסין]. אלא לקלף כי האי גוונא אפילו מלא כסי שרי, וכי איתמר דר' אלעזר איתמר, המולל מלילות של חטין מנפח על יד על יד ואוכל, ואם נפח ונתן לתוך זיקו חייב. א"ר אלעזר וכן לשבת. ואקשינן ארישא דהא מתני', מי איכא מידי דלגבי מעשר הוי גמר מלאכה ולגבי שבת פטור, ודחינן ולא, והרי גרנן למעשר דתנן במעשרות פרק ראשון, איזהו גרנן למעשרות הקשואין והדלועין כו'. ונה הפיקוס בקשואין הוא גמר מלאכה למעשרות, לגבי שבת שרי, דהא אגן (מפקדינן) ואכלינן בשבת. אלא בשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, ולא קא מכוין לפקוסי משום מלאכה, אלא לאכשורי אוכלא. ואוקמה רבא המולל אפילו אם מולל באצבעו הגדולה על שאר אצבעותיו שפיר דמי. ור' אלעזר אומר מנפח בידו אחת ובכל כחו.

מסורת הש"ס

ב) כתובות נח: ע"ש מנחות נד: ע"ש נזיר ל: ע"ש, ג) שבת קכז: ע"ש עירובין לא: ע"ש פסחים לה: ע"ש, ד) [תמורה כ:], ד) [נ"ל מתמיתיכם], ה) מעשרות פ"ד מ"ה, ו) נ"ז סס, ז) [סס: מיד לד:], ח) כ"מ פס: מעשרות פ"ד מ"ה, ט) [מעשרות פ"ד מ"ו], י) [תגיגה יוד: כ"ק כו: ס. סנהדרין סב: זבחים מז. כריתות יט:], יא) כ"מ פ"ז: כו', יב) [תרומות פ"ד מ"כ], יג) [סס], יד) [במדבר יח], טו) [סס], טז) [דברים יח], יז) [מתמיתיכם], יח) [דברים יח], יט) [מתמיתיכם], כ) [דברים יח], כא) [ב"ר לה:], כב) [דף יב:], כג) [סס],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כסי כסי ומלכל מלא כיסות בשבת ומלכל כל"ל והל"ל: (ב) ד"ה אלא וכו' לשבת לא הוי מלאכה דמלאכת מחשבת שבת:

מוסף רש"י

בשתי תרומות הכתוב מדבר. דהאי קרא בלוים כתיב. תרומתכם הייני תרומת מעשר, כדגן מן הגורן הייני תרומה גדולה, דאמרינן דגן שיצאו מפרש מנרטנו, ויקיים הכתוב תרומת מעשר לתרומה גדולה (גיטין לא.) דהכי משמע קרא דכתיב בתרומת מעשר לוים ונחשב לכם, כלומר במחשבה תעלו תרומת מעשר, כדגן מן הגורן, כאותה תרומה שניטלת מן הגורן, דהייני תרומה גדולה, אלמא שתי תרומות כתיבי בהאי קרא, ומהאי קרא נפקא לן אתרוייהו דניטלות במחשבה ובאומד, דונחשב אתרוייהו קאי (מנחות נד: וכריתות ט: ב"מ מכתי"ן) ואע"ג דלא כתיב האי קרא בתרומתכם אלא בתרומת מעשר, נפקא לן דתמיד בתרומה גדולה מדכתיב כדגן מן הגורן, כלומר בתרומה גדולה שנטל ישראל מגרנו, והשתא איתקש תרומת מעשר לתרומה גדולה להאי מילתא (בכורות שם). באומד. אחד מחמשים שאמרו חכמים מפרש בגמרא, דאם טעה אין נתן לוי איסור, דמדאוריתא מעה אחת פוטרת הכרי דלא מתנה כה תורה שיעור אלא דגן (גיטין לא.) שאם יש לו פירות הרבה אין צריך למדוד, אלא בגמרא יטול אחד מחמשים (מנחות נד:) שמאחר דנעשה כך וכך יש לי בכרי הזה אלפי תומטעמו טיטל תרומה (בכורות שם). ובמחשבה. שמחשב אומר שיגיע שאני עתיד להפרש הרי הן תרומה, דמדאמרינן לגבי ליקח יין מבין הבוטים, ולהכי קרי ליה מחשבה משום דאיתיו מוטה אותן (שם) אי נמי נותן עיניו בלב זה ואוכל בלב אחד, ותרוייהו אומד ומחשבה נפקא לן מונחשב (שם וכע"ז גיטין שם) והאי דיליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומד הוא דיליף (גיטין שם). **מעשר ראשון שהקדימו בשבלין.** לוי קדם את הכהן ונטל מעשר בשבלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה והכהן היה לו ליטול תרומה גדולה תחילה אחד מחמישים דרחמנא קרייה לתשיעי ומתיעד לא מחמר, ונמצאת תרומה גדולה של כהן כתוך המעשר הוה אחד מחמישים שנו לגד תרומות מעשר שעל הלוי לתפרש תרומה מהמעשרו (ברכות מז. וכע"ז שבת קכז:). **אמר קרא מבל מתנותיכם.** כפרשה ליה כתיב ואל הלוים תדבר וכתיב בהאי קרא את כל תרומת ה', כל לד תרומה שנו תיכים לתפרש ממנו (ברכות שם). דאי. דממתרת, אדגן. ואלה עליו תוכת תרומה כלכתיב לתשיעי דגנך, הלכך כי שקלה לוי כעי אהדורי לכהן תרי ממאה שנו כרשם והדר אחד מעשרה (שבת שם וכע"ז ברכות שם). **האי לא אדגן.** וכי שקלה לוי עדיין לא הוי טבול לתרומה (פסחים לה: ועירובין לא:). **איזהו גרנן למעשר.** שיהא קרוי גורן ונמר מלאכה לאמור כהן אכולת מרעי (ב"מ פו:). **משיפקסו.** משגיעל פיקס שלהן והוא פרח הגדל כראשו ודבוק בו ונאחמר ומן הוא טיל בתנוס (שם). **מלאכת מחשבת אסרה תורה.** שנמסכה פרשת שבת לפרשת המשכן ויקהל, ומלאכת מחשבת דהשתא אותה מתכוין למלאכה גמורה אלא שנגע בשבת או סנור שמלאכה זו מותרת (מנחות מז. וכע"ז חגיגה יז:) שמתכוין לעשות מלאכה וכסבור שהיום חול (ב"ק כו:) שחשב לעשות זאת (שם וחגיגה שם) שמתכוין למלאכה זו עצמה (כריתות יט:).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com